

**Кригульська Т. Б.**  
кандидат історичних наук, доцент  
**Соляна Т. М.**  
студентка

Національний університет «Запорізька політехніка»  
м. Запоріжжя, Україна

## **РОЛЬ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ**

Сектор малого та середнього бізнесу є рушійною силою, без якої ринковий розвиток будь-якої економіки світу неможливий. Це найбільш масова, динамічна і гнучка форма ділового життя. За даними ООН на малих та середніх підприємствах зайнято 50% трудового населення світу та виробляється від 30 до 60% сукупного продукту. Об'єднуючи життєві інтереси основної маси населення, залученої до повсякденної трудової діяльності, вона активно сприяє зростанню валового внутрішнього продукту, створює нові робочі місця та впливає на зайнятість, сприяє розвитку конкурентного середовища на національному ринку, формує прошарок середнього класу у соціальній структурі країни за рахунок підприємців. Як показує досвід європейських країн, наприклад, у Польщі зусиллями малого та середнього бізнесу створюється до 50% ВВП, у Італії – до 60%. У цілому в країнах Західної Європи цей показник сягає – 63-65% [1, с.5].

З розвитком ринкових відносин в українській економіці малий та середній бізнес стверджував себе як невід'ємна частина соціально-економічної системи держави, посилюючи свої позиції, зростаючи кількісно та якісно. Частка малого та середнього бізнесу в структурі підприємництва України на 2014 рік складала 99,8%. Малий та середній бізнес виробляв лише 15% ВВП, 16% експорту, а, проте, забезпечував 79% робочих місць [2, с. 62]. З початку 2021 року кількість підприємців в Україні зросла на 31 791. У 2018 було зареєстровано 75 000 нових ФОПів. у 2019 - близько 49 000. У січні 2021 їх було 1 900 012, а вже в червні цього ж року - 1 931 803 [3]. Найпопулярнішими сферами підприємництва вважаються ІТ-галузь, роздрібна торгівля, аграрна сфера, забезпечення стравами та напоями, надання інформаційних та індивідуальних послуг тощо.

Слід зазначити, що проблеми розвитку малого та середнього підприємництва в Україні при цьому були очевидними. Серед з них – надмірний податковий тягар, недосконалі закони, які весь час змінювалися, нестабільність, значний ступінь ризику в бізнесовій діяльності, великі неформальні витрати для її ведення. Також велику загрозу його розвитку складають корупція та посилення тіньового сектора економіки. До негативних чинників слід віднести нестабільність урядів та політичної ситуації загалом, ускладнений доступ до фінансів, неефективну державну бюрократію, регулювання валютного ринку, недостатню освіченість працівників, погану етику робочої сили, недостатню здатність до інновацій, обмежувальне регулювання ринку праці, невідповідну якість інфраструктури, шахрайство, злочинність та крадіжки.

За останній час на тлі кризових явищ, зумовлених воєнними діями на сході країни, впливом пандемії, а потім початком агресії та широкомасштабних

воєнних дій РФ проти України, загрози для малого та середнього бізнесу значно посилюються та стають рельєфнішими. Низька продуктивність суспільної праці, розпорошення трудових ресурсів, порушення логістики та нестача ресурсів. великі масштаби руйнувань і втрат, незначний рівень внутрішнього попиту на інновації, падіння ВВП, проблеми з використанням людського капіталу, інфляційні процеси тощо – все це разом зменшує зони прибутковості підприємницької діяльності на теренах України.

Зважаючи на високий ступінь соціально-економічної значущості малого та середнього бізнесу, його гнучкість та значний творчий потенціал, у нинішніх складних умовах держава невідкладно має розробити механізм підтримки підприємницького сектора та залучення його на довгостроковій основі до забезпечення оборони та відбудовних процесів. Передусім держава невідкладно має підтримати аграріїв, виробників продовольства та ліків, аптеки та перевізників, легку промисловість, аби країна змогла вижити під час війни.

Стратегія управління процесами розвитку та підтримки малого та середнього бізнесу, на наш погляд, має базуватися на фінансово-кредитних, нормативно-правових, організаційних, інформаційно-технологічних та інноваційних важелях впливу на бізнесову діяльність.

Мають бути розроблені якісні програми комплексної підтримки та розвитку малого і середнього підприємництва на основі широких гарантій з боку урядово-владних структур та міжнародних партнерів. Це тривалий і фінансово затратний процес. Позитивним явищем є продовження Кабміном України в умовах війни програми «Власна справа» щодо видачі мікрогрантів на початок чи розширення бізнесу від 50 до 250 тис. грн. під конкретні бізнес-плани, а, також програми «Доступні кредити 5-7-9%», за якою 13 500 підприємців отримали кредити на 54 млрд. грн. Актуальною нині є програма державного страхування для малого та середнього бізнесу. Особливої підтримки потребують бізнес-структури, що постраждали на лінії фронту. Багатьом з них необхідна допомога в інвестиціях, релокації, відновленні логістики. При цьому активно слід використовувати потенціал міжнародного співробітництва.

Таким чином, малий та середній бізнес в силу своєї гнучкості, креативності, мобільності та високих потенційних можливостей здатний в критичних кризових умовах за дієвої підтримки держави стати точкою опори для позитивних зрушень в економіці та подолання негараздів. Залучаючи значну частину громадян до самостійної економічної діяльності, мале та середнє підприємництво є інструментом вирішення різноманітних соціально-економічних проблем суспільства.

### **Література:**

1. Берницька Д.І. Дослідження процесів розвитку малого і середнього бізнесу: зарубіжний досвід. *Економічний форум* 2/ 2019. 2019.- С.4-12
2. Котляревський О.В. Розвиток системи підприємництва в Україні. *Економіка та держава*. 2014. № 12. С. 128-132.
3. За півроку кількість ФОПів в Україні зросла на 31,7 тисячі. URL : <https://opendatabot.ua/analytics/new-fop>